

Dyretrafikk i husdyrrom

Av: Tor G. Homme, Nortura

Ved økende størrelse på besetninger vil behovet for å kunne flytte dyr effektivt ved ulik massebehandling også øke. Klipping, veiing, fostertelling, sortering, vaksinerings og ikke minst lamming gjør at dyr må flyttes mange ganger gjennom innefôrings sesongen. Det er viktig å tenke på hvordan dyrene skal flyttes når nye husdyrrom planlegges.

Stress

Stress er et daglig begrep, som ofte er knyttet opp mot tidsfrister, kø, skumle værmeldinger når fôr skal høstes og lignende. Stress er egentlig en reaksjon fra nervesystemet som gjør kroppen klar for å takle ulike utfordringer. En stressreaksjon kan utløses av fysisk stimuli som smerte, lyd eller lukt, men kan også utløses dersom noe assosieres med noe negativt eller positivt.

Det er viktig å forstå at en stressreaksjon er en nødvendig mekanisme som gjør at dyr som mennesker kan kanalisere energi til fysisk aktivitet, bevege seg eller konsentrere seg.

Når en stressreaksjon blir utløst, vil det føre til at stresshormonet kortisol blir skilt ut fra adrenalinkjertlene, blodet går bort fra indre organer og ut til muskler og hjerne. Kroppen blir klar til å reagere på stressorene. Fravær av stressorer vil gjøre at indre organer blir prioritert, og det er viktig for blant annet fordøyelse, fôrutnytting og reproduksjon.

Bilde 1 Stress kan være skadelig over tid (Bilde: express.co.uk)

Ved stress over tid vil det kunne gå utover fordøyelse og reproduksjon som er viktige faktorer i produksjonssammenheng. Dette kan skje dersom dyr får negative assosiasjoner med ulike situasjoner som at det gjøres klart til flytting av dyr, fôring, uheldig gruppering av dyr eller dårlig assosiasjon med røkter.

Røkter

Også ved flytting av dyr vil alltid røkteren alltid være den viktigste faktoren til hvordan det fungerer. Det er vanlig at når ukjente personer handler dyr, blir det større uro i flokken. Dette kan være av flere grunner, både at personen oppfører seg på en annen måte og inntrykket er forskjellig fra de vante røkterne.

Rutiner

Ved å ha faste rutiner ved flytting av dyr vil det være lettere for røkter, hans hjelpere og dyrene å tilpasse seg systemet slik at det blir forutsigbart for alle.

Håndtering av stress er individuelt og enkeltindivid vil alltid ha ulike strategier for stressmestring. Rolig og forutsigbar håndtering av dyr vil alltid gi et bedre utgangspunkt for dyrene til å mestre situasjoner hvor de blir handtert. Et individs evne til å mestre stress er basert på tidligere erfaringer med samme eller lignende situasjoner, derfor vil en fast rutine gjøre det lettere for dyr og mestre stress.

Drivganger

Ganger til å drive dyr er en effektiv måte å flytte dyr på, men det er avhengig av at drivgangene er utformet på en måte som er tilpasset dyrene som skal flyttes. For brede drivganger kan føre til at dyrene snur seg og dyreflyten blir dårligere.

Overganger i drivganger og faktorer som endringer i lys, skygger, ulikt underlag og høydeforskjeller kan påvirke dyrene til å stoppe opp og bli skeptiske til å gå fremover. Tette vegger mellom drivganger og vegger gjør at dyrene som flyttes ikke blir forstyrret av dyrene som står i bingene.

Det er vist at dersom det står en person eller en gjenstand i enden av synsfeltet vil dette påvirke dyrene, de vil ofte vegre seg for å gå fremover.

Kostnader

Det er ikke nødvendig å bruke drivganger for å drive dyr, og det er flere som ikke ser at det forsvarer de ekstra kostnadene det innebærer. Det er klart at det går fint å flytte dyr både i bingene og på fôrbrettet, men i større besetninger vil nok dette bli tidkrevende med rigging og rengjøring. Selve flyttingen vil også ofte kreve mer tid og røkter er kanskje avhengig av å få hjelp.

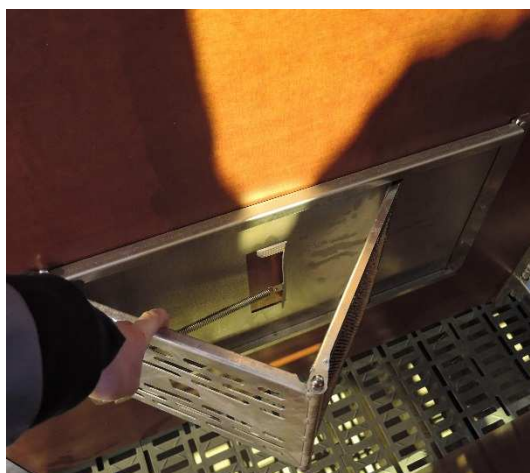
I et bygg med langsgående fôrbrett vil det utgjøre en forskjell på mellom kr. 1.000,- og 1.500,- per vinterfôret sau dersom en vil ha tre langsgående drivganger. Det gjør at det er flere som stiller spørsmål med om det er nødvendig med drivganger i systemet sitt.

Utforming

Bredden på drivgangen er med å avgjøre hvordan den fungerer. Det er klart at større dyr krever større bredde i drivgangen, så det vil alltid være vanskelig å lage faste ganger som passer både til årslam og drektige søyer med trillinger eller firlinger.

En bredde på rundt 60 cm passer bra til NKS, mens det er en fordel med et smalere fôrbrett for spælsau. Dette kan være mellom 50 og 55 cm.

Det kan være en fordel om det er enveisport eller en annen mekanisme som hindrer dyrene i å rygge. Dette sikrer at dyrene går fremover og ikke kan snu etter et gitt punkt.

Bilde 2 Stopper i drivgang som hindrer sau i å rygge

Rundgang

At dyrene går i en rundgang gjør at de alltid vil drives forover og sikrer bedre dyreflyt. Hvordan bingene legges opp er med å avgjøre om det er mulig å lage rundganger i bygget.

Storbinger

Storbingsystemer har store grupper med dyr hvor grovfôr tildeles etter appetitt og kraftfôr ofte i elektroniske kraftfôrstasjoner. Det er klart at det ikke er like nødvendig å flytte dyr her som i et system med større grad av gruppering og flere binger, men det er likevel en del prosesser gjennom innefôrings sesongen hvor dyrene må flyttes.

Det kan være en fordel å ha et sorterings- / veiesystem som kan settes opp midlertidig eller står fast, slik at det blir lettere å gjøre ting som veiing, fostertelling, klipping og veterinærbehandling.

Bilde 3 Storbinger med appetittfôring og elektronisk styrt kraftfôrtildeling

Flere brukere med slike system bruker tid på å gå i rundt i bingene for å få mer tillitsfulle og trygge dyr. Dette er nok en fordel, dersom det er enkeltdyr som trenger noen form for behandling, at dyrene er trygge på at røkter beveger seg i bingen. En av fordelene med slike storbingsystemer er at røkter ikke blir forbundet med fôrtildeling, og det vil være mye mindre forventninger fra dyrene. Dette er med på å minke stressnivået i flokken.